فصلنامه علمی پژوهشی حسابداری مالی/سال پنجم/شماره ۲۰ /زمستان۹۲/صفحات ۱۷۲-۱۴۹

ارائه‌ی به موقع صورت های مالی میان دوره ای : بررسی تاثیر عملکرد مالی و اقتصادی شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران

زهره حاجیها*
مهدیه احمدی**

تاریخ دریافت: ۹۲/۰۲/۰۴ تاریخ پذیرش: ۹۲/۰۵/۳۰

چکیده:

مقاله حاضر به بررسی تاثیر عملکرد شرکت بر گزارشگری میان دوره ای به موقع در ۷۳ شرکت پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران طی سال های ۱۳۸۶ لغایت ۱۳۹۰ می پردازد. ارائه صورت های مالی میان دوره ای که با هدف گزارشگری بهنگام تر اطلاعات انجام می شود، می تواند به شفافیت بیشتر بازار سرمایه منجر شده، از این طریق باعث تصمیم گیری مطلوبتر استفاده کنندگان گزارش های مالی، از جمله سرمایه گذاران شود. از اختلاف زمانی میان تاریخ تعیین شده توسط سازمان بورس اوراق بهادار و تاریخ ارائه ی گزارش های مالی حسابرسی شده۶ ماهه توسط شرکتها، به عنوان معیاری برای ارزیابی به موقع بودن گزارشگری مالی میان دوره ای استفاده شده است بدین صورت که هرچه این فاصله ی زمانی کوتاهتر باشد در نتیجه شرکت ها گزارش های مالی خود را با تاخیر کمتر و به موقع تر ارائه می کنند. برای ارزیابی عملکرد شرکت ها از دو شاخص عملکرد مالی (رشد شرکت، سود وزیان

* استادیار حسابداری، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران شرق، گروه حسابداری، تهران، ایران(نویسنده مسئول). Email: Zohreh_hajiha@yahoo.com

** کارشناس ارشد حسابداری، دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات مرکزی، گروه حسابداری، اراک، مرکزی ایران .

[Downloaded from qfaj.mobarakeh.iau.ir on 2026-11-23]

ویژه، قابلیت سودآوری) که بیشتر بر سود حسابداری تاکید دارد و عملکرد اقتصادی (ارزش افزوده اقتصادی، ارزش افزوده بازار) که هزینه سرمایه را در نظر می گیرد استفاده شد. ضمن آنکه میزان حجم معاملات سهام به عنوان متغیر کنترل گنجانده شد و فرضیات پژوهش از طریق روش داده های پولد و به وسیله نرم افزار Eviews 7 مورد آزمون قرار گرفتند. نتایج پژوهش نشان داد که شرکت هایی که دارای عملکرد مالی و عملکرد اقتصادی بهتری هستند صورت‌های مالی میان دوره ای خود را زودتر و با تاخیر کمتری به سازمان بورس اوراق بهادار تهران ارائه می کنند و همچنین در مقایسه بین شاخص های مالی و شاخص های اقتصادی، شاخص های عملکرد مالی شرکت تاثیر بیشتری بر ارائه ی به موقع صورت‌های مالی میان دوره‌ای می گذارد. در نتیجه هرچه یک شرکت سود بیشتر و رشد بالاتری داشته باشد نسبت به دیگر شرکت‌ها، صورت های مالی میان دوره‌ای خود را با تاخیر کمتری به سازمان بورس ارائه می کند.

واژه های کلیدی: صورت های مالی میان دوره ای، ارائه‌ی به موقع گزارش‌های مالی، شاخص های نوین و سنتی ارزیابی عملکرد، عملکرد مالی، عملکرد اقتصادی.

۱- مقدمه

در عصر حاضر که با انفجار اطلاعات و محدودیت زمانی شعار تمامی نهادها و سازمان ها "اطلاعات سریع تر در زمان کمتر" است، گزارش های مالی میان دوره ای می توانند قدمی به سمت عملی تر کردن این شعار باشند. در مقایسه بین گزارش های مالی سالانه و گزارش های میان دوره ای اگرچه گزارش های سالانه محتوای اطلاعاتی کامل‌تری دارند ولی در مقایسه با گزارش های میان دوره ای به زمان بیشتری برای تهیه و ارائه نیاز دارند. بنابراین گزارش های میان دوره ای ۳،۶ و ۹ ماهه اهمیت بیشتری نسبت به گزارش های سالانه پیدا کرده اند. در سال ۱۳۸۷ برای نخستین بار در ایران هجده رهنمود حسابداری منتشر و لازم الاجرا گردید. در ۱۳۸۰/۱/۱ این رهنمود ها به استاندارد های حسابداری تغییر نام دادند و ۲۲ استاندارد منتشر و لازم الاجرا گردید، یکی از این استانداردهای حسابداری، استاندارد شماره ۲۲ با عنوان "گزارشگری مالی میان دوره ای "می باشد که مرتبط با این مقوله است. صورت‌های مالی میان دوره ای گزارشی بهنگام تر از وضعیت مالی یک شرکت را به منظور برجسته سازی حوادث مهم

[Downloaded from qfaj.mobarakeh.iau.ir on 2026-11-23]

و در جریان آن شرکت فراهم می کنند. گزارش های میان دوره ای ارائه شده، به منظور در اختیار قرار دادن اطلاعات مفیدی برای سرمایه گذاران و دیگر کاربران از طریق پیش بینی وضعیت مالی آن شرکت طراحی شده اند. به موقع بودن یکی از خصایص مربوط بودن اطلاعات و به معنای آن است که اطلاعات مالی زمانی در اختیار استفاده کنندگان قرار بگیرد که فرصت اتخاذ تصمیم، قضاوت و اقدام نسبت به موضوع مورد نظر برای آنان وجود داشته باشد (پیری،۱۳۸۹). سرمایه گذاران نیازمند اطلاعاتی هستند که جدید باشند و هرچه زمان بین پایان سال مالی و افشای اطلاعات بیشتر باشد از ارزش اطلاعات کاسته می شود(مک گی و یو آن،۲۰۰۸)[1]. به موقع بودن گزارشگری مالی، یکی از ویژگی های مهم اطلاعات حسابداری می باشد. اطلاعات حسابداری کهنه، در تصمیم گیری های مالی و اقتصادی فاقد ارزش هستند(اسو-آنسه،۲۰۰۰)[2]. بنابراین در صورتی که در یک شرکت مشخصه ها و ویژگی های لازم وجود داشته باشد انتشار اطلاعات در سایه یک چارچوب منظم به بازار ارائه خواهد شد، یکی از این مشخصه ها عملکرد مالی شرکت می باشد و به نظر می رسد که اگر شرکتی عملکرد بهتری داشته باشد اطلاعات خود را با تاخیر کمتری گزارش می کند و در نتیجه با شفاف سازی موقعیت خود در بازار سرمایه گذاران بیشتری را جذب می کند. در ارزیابی عملکرد به روش سنتی فقط به سود حسابداری توجه می شود که به دلیل در نظر نگرفتن هزینه های تأمین منابع سرمایه ی شرکت ها، روش مطلوبی محسوب نمی شود ازین رو به نظر می رسد که عملکرد اقتصادی شرکت ها نیز تاثیر قابل ملاحظه ای بر زمان ارائه ی صورت های مالی داشته باشد (مهرانی و رسائیان، ۱۳۸۸). بنابراین هدف از این پژوهش ارزیابی عملکرد مالی در مقایسه با عملکرد اقتصادی شرکت و این که آیا عملکرد شرکت بر ارائه ی به موقع گزارش های مالی تاثیرگذاراست یا خیر، می باشد.

۲- چارچوب نظری پژوهش

صورت های مالی میان دوره ای گزارشی بهنگام تر از وضعیت مالی یک شرکت را به منظور برجسته سازی حوادث مهم و در جریان آن شرکت فراهم می کنند. گزارش های میان دوره ای ارایه شده، به منظور در اختیار قرار دادن اطلاعات مفیدی برای سرمایه گذاران و دیگر کاربران از طریق پیش بینی وضعیت مالی آن شرکت طراحی شده اند. سرمایه گذاران در هنگام اتخاذ

[1]-McGee & Yuan
[2]-Owusu-Ansah

[Downloaded from qfaj.mobarakeh.iau.ir on 2026-11-23]

تصمیمات مالی به اطلاعات جدید اتکای بیشتری دارند زیرا معتقدند که اطلاعات کهنه و گذشته تاثیر خود را بر قیمت سهام گذاشته لذا داشتن آن منجر به کسب سود نخواهد شد (اعتمادی ویار محمدی،۱۳۸۲). بنابراین، ارائه اطلاعات بهنگام تر باعث کاهش عدم تقارن اطلاعاتی میان سرمایه گذاران خواهد شد. طبق نظریه علامت دهی در صورتی که شرکت ها از ارائه اطلاعات درباره عملکردشان خودداری کنند، بازار چنین عملی را به صورت اخبار «بد» تعبیر می کند و قیمت سهام آن شرکت را کاهش می دهد. بنابراین شرکت ها از انگیزه کافی برای انتشار اطلاعات برخوردار هستند. در چنین شرایطی نیاز به بهنگام بودن و انتشار منصفانه اطلاعات به نحوی که در دسترس همگان قرار گیرد، به وجود می آید(تجویدی،۱۳۸۶). باسو (۱۹۷۷) (به نقل از مگ گی و یوآن،۲۰۰۸)، در یافت که شرکت ها تمایل دارند اخبار خوب را سریع تر از اخبار بد منتشر کنند و دلیل آن را محافظه کاری شرکت ها دانست. شرکت ها وقتی رشد غیر منتظره ای دارند زودتر صورت های مالی خود را افشا می کنند و با اعلام رشد شگفت انگیز خود سرمایه گذاران بیشتری را به سمت خود جذب می کنند (پهلوان شریف و رنجبر،۲۰۰۸) و هنگامی که رشد کمتری دارند در گزارش گری مالی خود محافظه کارانه تر عمل می کنند (مهرآذین و رحیمی،۱۳۸۹). تئوری علامت دهی (پیام دهی) بیان می کند که اعلام سود سهام برای بازار، حاوی اطلاعاتی جدید است و مدیران می توانند از سود سهام برای علامت دادن و رساندن اخبار خوب به سهامداران، استفاده کنند. به عبارت دیگر، سود سهام دارای محتوای اطلاعاتی است و اطلاعات مهم مالی را مخابره می کند. بنابراین، افزایش سود سهام نقدی حامل پیامی مبنی بر انتظار بهبود عملکرد شرکت است (اهرونی و سواری[1]،۱۹۸۰؛ ذکر شده درکرمی و همکاران،۱۳۸۹). بنابراین شرکت ها می توانند با پیام دهی به موقع نسبت به عملکردشان در بازار سرمایه گذاران بیشتری را جذب کنند. عملکرد شرکت با معیارهای مختلفی سنجیده می شود که در این پژوهش به دو دسته کلی معیار های سنتی ومعیارهای نوین ارزیابی عملکرد تقسیم شده اند. معیارهای سنتی فقط به سود حسابداری توجه دارند و با اندازه گیری سود عملکرد شرکت ها را مورد ارزیابی قرار می دهند.

در ارزیابی عملکرد به روش سنتی فقط به سود حسابداری توجه می شود که به دلیل در نظر نگرفتن هزینه های تأمین منابع سرمایه ی شرکت ها، روش مطلوبی محسوب نمی شوند یکی از جدیدترین معیارهای مبتنی برارزش، معیار ارزش افزوده اقتصادی(EVA)[2]است. براساس این معیار، ارزش شرکت به بازده و هزینه سرمایه به کار گرفته شده شرکت، بستگی

[1]- Aharony and Swary
[2]-Economic Value Added

[Downloaded from qfaj.mobarakeh.iau.ir on 2026-11-23]

دارد. بنابراین تفاوت بین ارزش افزوده اقتصادی و معیارهای سنتی در این است که در این روش تلاش می شود تا کلیه ی هزینه های تأمین مالی مورد توجه قرار گیرد(یحیی زاده فر، شمس و لاریمی،۱۳۸۸). در سود اقتصادی برای سرمایه کلی شرکت هزینه حساب خواهد شد. این تفاوت در سود در نگاه تحلیلی برای صاحبان یک شرکت مهم است چرا که معیار ارزش افزوده اقتصادی، از هر دو هزینه مستقیم بدهی وهزینه های غیر مستقیم سرمایه حقوق صاحبان سهام خالص شده است و منعکس کننده بازده لازم برای سهامداران عادی است. ارزش افزوده بازار(MVA)[1]تفاوت بین ارزش بازار شرکت و سرمایه به کار گرفته در شرکت می باشد. ارزش افزوده بازار، حاصل ارزش فعلی طرح های گذشته و فرصت های سود آور آتی شرکت می باشد و نشان می دهد که چگونه شرکت به طور موفقیت آمیزی سرمایه اش را به کار گرفته و فرصت های سود آور آینده را پیش بینی و برای دستیابی به آن ها برنامه ریزی کرده است. از نظر تئوری ارزش افزوده بازار یک شرکت برابر است با ارزش فعلی همه ارزش های افزوده اقتصادی یک شرکت یا سود باقیمانده ای که انتظار می رود در آینده ایجاد شود (مهرانی و رسائیان، ۱۳۸۸).

در این پژوهش با توجه به پژوهش های انجام گرفته و تاثیر عملکرد شرکت بر ارائه‌ی به موقع گزارش های مالی میان دوره ای، برای بررسی عوامل موثر بر گزارشگری میان دوره‌ای به موقع، عملکرد مالی و عملکرد اقتصادی شرکت مورد بررسی قرار می گیرد. متغیر های مورد بررسی برای سنجش عملکرد مالی شرکت عبارتند از رشد شرکت، سود و زیان ویژه شرکت و قابلیت سودآوری شرکت ها و برای ارزیابی عملکرد اقتصادی شرکت از متغیرهای ارزش افزوده اقتصادی و ارزش افزوده بازار استفاده می گردد.

۳- پیشینه ی پژوهش

۳-۱- پژوهش های خارجی

انگوئن،گلری و آرتیاک[2](۲۰۱۳) به بررسی گزارشگری مالی میان دوره ای در منطقه‌ی آسیا و اقیانوس آرام پرداختند. آن ها به دنبال یافتن این پرسش بودند که چرا مقررات گزارشگری مالی میان دوره ای در آسیا متفاوت است. با استفاده از روش تحلیل محتوا و مطالعه

[1]-Market Value Added
[2]-Nguyen, Gallery and Artiach

[Downloaded from qfaj.mobarakeh.iau.ir on 2026-11-23]

ی مقررات در هشت کشور آسیایی که در سطوح متفاوتی بودند، یافته ها نشان داد که تنوع قابل ملاحظه ای در فرم های اجرای نظارت، تاخیر گزارش، الزامات حسابرسی و فرم های گزارش گیری وجود دارد. با ارائه اولین بررسی عمیق از ماهیت تفاوت در گزارشگری مالی میان دوره ای در کشورهای کلیدی منطقه آسیا و اقیانوس آرام، یافته‌های این مطالعه علاقه سرمایه گذاران، تنظیم کنندگان و پژوهشگران برای "همگرایی" بین المللی در شیوه های گزارشگری مالی را نشان داد.

کامپانژه[1] در سال ۲۰۱۲ به بررسی گزارشگری مالی میان دوره ای در کشور ما لاوی پرداخت. بانک مرکزی مالاوی تاکید می کند که همه بانک های این کشور باید گزارش های مالی میان دوره ای را در روزنامه های محلی بعد از ۳۱ آگوست هر سال منتشر کنند.کامپانژه دریافت که بانک های مالاوی در افشای گزارش های مالی میان دوره ای خود آزادی کامل دارند و به دولت اجازه دخالت در این کار را نمی دهند. بنابراین ارزش این گزارش های میان دوره ای کاملا واضح نیست و این مسئله باعث نگرانی سرمایه گذاران شده است.

پهلوان شریف و رنجبر[2] (۲۰۰۸)، در شرکت های مالزیایی به بررسی عوامل موثر بر گزارشگری میان دوره ای به موقع در شرکت های مالزیایی پرداختند. در این بررسی رابطه‌ی بین ویژگی های شرکت، مدیریت شرکت و عملکرد شرکت با به موقع بودن گزارشگری میان دوره ای بررسی شد و پژوهشگران به این نتیجه رسیدندکه ویژگی های شرکت و رشد شرکت با افشای به موقع صورت های مالی میان دوره ای رابطه مستقیم داشت.

باتلر، کرفت، و ویس[3] (۲۰۰۷)، نیز در پژوهشی به بررسی تاثیر دفعات گزارشگری بر به موقع بودن درآمدها پرداختند. بررسی آن ها در برگیرنده ی گزارشگری های میان دوره ای اجباری و اختیاری بود. در این پژوهش که در بازه ی زمانی ۱۹۵۰ تا ۱۹۷۳ صورت گرفت تفاوت ناچیزی بین گزارش گری دوره ای سه ماهه و شش ماه مشاهده گردید. اگرچه شرکت‌هایی که به صورت داوطلبانه گزارشگری خود را از شش ماهه به سه ماهه افزایش دادند شاهد افزایش به موقع بودن درآمدها بودند اما این موضوع در مورد شرکت هایی که توسط اس ای اس مجبور به تغییر بازه‌ی گزارشگری میان دوره ای خود شدند صدق نکرد. به طور کلی این پژوهش نشان داد که مجبور ساختن شرکت ها به گزارش گری در بازه ی زمانی کوتاه تر موجب افزایش به موقع بودن درآمدها نمی گردد.

---

[1]- Kampanje
[2] -Pahlevan sharif & Ranjbar
[3]- Butler, Kraft & Weiss

[Downloaded from qfaj.mobarakeh.iau.ir on 2026-11-23]

کو اسمایل و چاندلر در ۲۰۰۳ در پژوهشی تحت عنوان به موقع بودن گزارش های مالی دوره ای، به بررسی عوامل موثر بر بهنگام بودن گزارش های سه ماهه ی مالی منتشر شده توسط شرکت های فهرست شده در بورس اوراق بهادار کوالالامپور پرداختند. آن ها در این مطالعه به این نتیجه رسیدند که ارتباط معناداری بین بهنگام بودن اطلاعات و هر یک از چهار ویژگی شرکت از قبیل اندازه، سود آوری، رشد وساختار سرمایه وجود دارد.

۲-۳- پژوهش های داخلی

عالمی، بهزاد پور و مرادزاده فرد(۱۳۹۰) در پژوهشی به مقایسه ارزش اطلاعاتی صورت‌های مالی میان دوره ای و سالانه در بورس اوراق بهادار تهران پرداختند. در این پژوهش سعی شد که روابط بین نسبت های مالی، اندازه شرکت و جریان های نقدی عملیاتی با بازده غیر عادی سهام مورد بررسی قرار گیرد تا درصورت احراز روابط بین آن ها، معیاری برای پیش بینی بازده غیرعادی میان دوره و پایان دوره در اختیار سرمایه گذاران قرار گیرد و تصمیمات سرمایه گذاری را برای آن ها تسهیل نماید. نتایج پژوهش نشان داد که صورت های مالی میان دوره نقش مهم تری در اطلاع دهندگی بازده سهام نسبت به صورت های مالی سالانه دارند.

پیری (۱۳۸۹) نیز به بررسی عوامل موثر بر گزارشگری میان دوره ای به موقع در ۸۰ شرکت پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران در دوره ی زمانی ۱۳۸۳-۱۳۸۷ پرداخت. در این پژوهش دو عامل سودآوری و اندازه ی شرکت مورد آزمون قرار گرفتند، مولفه ی نوع صنعت نیز به عنوان متغیر تعدیل گر گنجانده شد. در این بررسی چنین استنباط گردید که سرعت گزارشگری مالی میان دوره ای تابعی نزولی از سودآوری شرکت بوده و بین اندازه ی شرکت و سرعت گزارشگری مالی میان دوره ای ارتباط مثبت معنی داری وجود دارد. از اینرو ارتباط موثر و قابل ملاحظه ای بین" سودآوری شرکت و سرعت گزارشگری مالی میان دوره ای"و " اندازه شرکت و سرعت گزارشگری مالی میان دوره ای"ملاحظه شد.

عرب مازار یزدی و جمالیان پور (۱۳۸۹) نیز در پژوهش دیگری به مقایسه‌ی محتوای اطلاعاتی و سودمندی صورت سود و زیان میان دوره ای ۳،۶ و ۹ ماهه در ۳۱۸ شرکت پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران پرداختند. به این منظور، گزارش های مالی میان دوره ای شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران طی سال های ۱۳۸۱ تا ۱۳۸۷ جمع آوری و بررسی گردید. از توان پیش بینی کنندگی این صورت ها برای پیش بینی بازده سهام، توان کسب سود، ایجاد جریان های نقدی، شرایط مالی و نقدینگی استفاده شد. نتایج نشان می دهد که هر سه صورت مورد مطالعه دارای محتوای اطلاعاتی مطلوبی بودند و

[Downloaded from qfaj.mobarakeh.iau.ir on 2026-11-23]

می توان با استفاده از اطلاعات مندرج در آن ها برای پیش بینی استفاده نمود و محتوای اطلاعاتی این صورت ها برای پیش بینی جریان های نقدی آتی، در بالاترین سطح پیش بینی کنندگی و برای پیش بینی نرخ بازده سهام در پایین ترین سطح قرار دارند. در نهایت نتایج بیانگر آن بود که تقریباً همه اقلام و اعداد مندرج در این صورت ها، دارای محتوای افزاینده اطلاعاتی بوده به گونه ای که با استفاده از این اعداد و ارقام می توان به مدل های قابل اتکایی از لحاظ آماری برای پیش بینی اهداف مورد نظر استفاده کنندگان دست یافت.

از اولین پژوهش های انجام شده در خصوص تاثیر گزارشگری میان دوره ای می توان به پژوهش انجام شده توسط جونز و لیتنزبرگ (به نقل از خالقی مقدم و داور پناه ،۱۳۸۵) اشاره نمود. پژوهشگران در این بررسی، ارتباط بین گزارش های سه ماهه سود و تغییر قیمت سهام را مورد آزمون قرار دادند. نتیجه ی بررسی ها نشان داد که موسساتی با سود بالاتر از سود مورد انتظار، بازار را به صورت معناداری تحت تاثیر قرار خواهند داد.

در پژوهش دیگری یارمحمدی و اعتمادی (۱۳۸۲) به بررسی عوامل موثر بر گزارشگری میان دوره ای به موقع در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران پرداختند. با بررسی های انجام شده، نتایج حاکی از آن است که:اندازه ی شرکت ها ،سودآوری شرکت ها، پیچیدگی عملکرد شرکت ها از نظر نوع محصول، عمر شرکت در بورس اوراق بهادار تهران، ترکیب مالکیت شرکت ها و وجود یا عدم وجود سیستم حسابداری بهای تمام شده مطلوب تاثیری بر سرعت گزارشگری میان دوره ای شرکت ها نداشته است ولی میزان معاملات سهام شرکت ها در دوره های میانی بر سرعت گزارشگری میان دوره ای آن ها تاثیر مثبت داشته است؛ یعنی هرچه میزان معاملات در یک دوره بیشتر باشد گزارش های آن دوره سریع تر در بازار منتشر شده است.

در پژوهشی که توسط فخار(۱۳۷۳) انجام پذیرفت دو فرضیه ی زیر مطرح گردید:

- تهیه و انتشار گزارش های میان دوره ای دارای محتوای اطلاعاتی موثر بر قیمت سهام است.

- تهیه و انتشار گزارش های میان دوره ای سبب تغییر در مبادلات سهام می شود.

نتیجه‌گیری فرضیه‌ی اول بر اساس گزارش‌های میان دوره ای در ۱۳ هفته مورد بررسی برای ۳۲ شرکت پذیرفته شده در بورس انجام گرفت. این گونه استنباط شد که بازار سرمایه ایران یک بازار کارا در شکل نیمه قوی نیست. یافته های این بخش علاوه بر اثبات وجود محتوای اطلاعاتی گزارش های میان دوره ای کارا نبودن بازار سرمایه ایران در شکل نیمه قوی را نیز اثبات کرد. نتایج فرضیه دوم نشان داد که حجم معاملات مربوط به سهام در زمان انتشار

[Downloaded from qfaj.mobarakeh.iau.ir on 2026-11-23]

گزارش های میان دوره ای از رشد بالایی برخوردار است از این رو می توان چنین استنباط کرد که گزارش میان دوره ای دارای محتوای محتوای اطلاعاتی موثر بر حجم مبادلات سهام می باشد و این نتیجه با فرضیات کارایی بازار در شکل نیمه قوی تضاد داشت.

اگر چه پژوهش های ذکر شده در این بخش به بررسی عوامل موثر بر ارائه ی به موقع گزارش های مالی میان دوره ای پرداخته‌اند اما طبق بررسی‌ها، ظاهراً پژوهشی مشابه پژوهش حاضر تاکنون در ایران انجام نشده است و وجه تمایز پژوهش حاضر این است که برخلاف پژوهش های قبلی نه تنها به سودآوری بلکه به بررسی همه معیارهای عملکرد پراخته است. این پژوهش به بررسی تاثیر عملکرد مالی و اقتصادی بر ارائه ی بموقع گزارش های مالی میان دوره ای پرداخته است. بنابراین پژوهش حاضر از این لحاظ که ابعاد جامع عملکرد را مدنظر قرار داده و تاثیر آن را بر گزارشگری بموقع میان دوره ای بررسی نموده است، دارای نوآوری است.

۴- فرضیات پژوهش

فرضیه اول: عملکرد مالی شرکت با ارائه ی به موقع صورت های مالی میان دوره ای رابطه دارد.

در سال ۲۰۰۷ در پژوهشی که به وسیله پهلوان شریف و رنجبر در شرکت های مالزیایی انجام گرفت، فرض شد که یک وابستگی و رابطه معکوس بین رشد شرکت و به موقع بودن گزارش های مالی میان دوره ای وجود دارد. شرکت ها وقتی رشد غیر منتظره ای دارند زودتر صورت های مالی خود را افشا می کنند و با اعلام رشد شگفت انگیز خود سرمایه گذاران بیشتری را به سمت خود جذب می کنند. در پژوهش انجام گرفته توسط مهرآذین و رحیمی(۱۳۸۹) نتایج پژوهش نشان داد که شرکت هایی که رشد کمتری دارند در گزارشگری مالی خود محافظه کارانه تر عمل می کنند. بنابراین رشد شرکت به عنوان یکی از معیارهای ارزیابی عملکرد مالی مورد آزمون قرار گرفت و فرضیه فرعی زیر تدوین گردید:

۱-۱:رشد شرکت با ارائه ی به موقع صورت های مالی میان دوره ای رابطه دارد.

در پژوهش انجام گرفته توسط پهلوان شریف و رنجبر(۲۰۰۸)،بیان شد که شرکت هایی که ضرر مالی دیده اند صورت های مالی خود را در مقایسه با شرکت هایی که سوددهی داشته اند دیرتر افشا می کنند. سود و زیان شرکت ها در یک دوره مالی، ابزاری برای سنجش عملکرد مالی شرکت می باشد. بنابراین فرضیه فرعی دوم به این صورت است که:

[Downloaded from qfaj.mobarakeh.iau.ir on 2026-11-23]

۲-۱:سود (زیان)ویژه شرکت با ارائه ی به موقع صورت های مالی میان دوره ای رابطه دارد.

شرکت هایی که قابلیت سود آوری بیشتری دارند در مقایسه با شرکت هایی که دارای قابلیت سود آوری کمتر، تمایل دارند که صورت های مالی خود را زودتر افشا کنند. قابلیت سود آوری به وسیله نسبت سود خالص به درآمد در یک دوره مالی اندازه گیری می شود (پهلوان شریف و رنجبر،۲۰۰۸). قابلیت سوداوری به عنوان یکی دیگر از معیارهای سنجش عملکرد مالی در نظرگرفته شده و فرضیه زیر بیان گردید:

۳-۱ :قابلیت سود آوری شرکت با ارائه ی به موقع صورت های مالی میان دوره ای رابطه دارد.

فرضیه دوم : عملکرد اقتصادی شرکت با ارائه ی به موقع صورت های مالی میان دوره ای رابطه دارد.

این فرضیه شامل دو فرضیه فرعی زیر می باشد:

۱-۲: ارزش افزوده ی اقتصادی شرکت با ارائه ی به موقع صورت های مالی میان دوره ای رابطه دارد.

۲-۲: ارزش افزوده ی بازار شرکت با ارائه ی به موقع صورت های مالی میان دوره ای رابطه دارد.

۵- روش پژوهش

این پژوهش از لحاظ هدف، پژوهشی کاربردی و از لحاظ روش و ماهیت از نوع همبستگی می باشد وبا طی مراحل روش علمی پژوهش شامل بیان مساله، تشریح موضوع، جمع آوری و طبقه بندی داده، و نهایتا آزمون فرضیات انجام می گیرد.

با توجه به اینکه پژوهش حاضر از دیدگاه روش و ماهیت، از نوع پژوهش های همبستگی به حساب می آید هدف اصلی آن است که مشخص شود آیا رابطه معناداری بین متغیرها وجود دارد یا خیر و در صورت وجود این رابطه مشخص شود که چه مقداراز تغییرات متغیر وابسته توسط متغیر مستقل توضیح داده می شود.

[Downloaded from qfaj.mobarakeh.iau.ir on 2026-11-23]

جامعه، نمونه آماری وروش نمونه گیری

جامعه آماری پژوهش حاضر شامل تمام شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران می باشد که حائز شرایط زیر باشند:

۱- جزو شرکت های صنایع واسطه گری مالی، بانک ها، سرمایه گذاری، لیزینگ، شرکت های بیمه، حمل و نقل و فعالیت های ساختمانی نباشند (به دلیل ماهیت متفاوت و خاص فعالیت و همچنین متفاوت بودن نحوه ارائه صورت های مالی).۲- قبل از سال ۱۳۸۶ بورس اوراق بهادار تهران پذیرفته شده باشند و تا پایان دوره پژوهش از لیست شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران حذف نگردیده باشد. ۳- طی دوره پژوهش توقف فعالیت نداشته و دوره مالی خود را در طی این مدت تغییر نداده باشد. ۴- سال مالی آن ها منتهی به پایان اسفند ماه باشد. ۵- اطلاعات مورد نیاز دراین پژوهش درباره شرکت ها در دسترس باشد.

روش نمونه گیری در این پژوهش به صورت حذف سیستماتیک می باشد. یعنی ابتدا فهرستی از کلیه ی شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران تهیه شد و سپس شرکت هایی که شرایط نمونه مورد نظر در پژوهش حاضر را نداشتند حذف شدند و بقیه شرکت ها با در نظر گرفتن ویژگی های ذکر شده به عنوان نمونه انتخاب شدند.

در نهایت پس از حذف سیستماتیک، نمونه شامل ۷۳ شرکت پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران شد.

۶- مدل پژوهش و شیوه اندازه گیری متغیر ها

متغیر وابسته:

ارائه به موقع گزارش های مالی شش ماهه یا به عبارت بهتر با در نظر گرفتن آخرین روز دوره شش ماهه، تعداد روزهایی که طول می کشد تا شرکت گزارش های آن شش ماه را ارائه نماید نشان دهنده ارائه ی به موقع گزارش های مالی آن شرکت می باشد(پیری،۱۳۸۹). طبق دستورالعمل اجرائی افشای اطلاعات شرکت های ثبت شده نزد سازمان بورس اوراق بهادار تهران، این اطلاعات و صورت های مالی میان دوره ای شش ماهه ی حسابرسی شده باید حداکثر ۶۰ روز بعد از پایان دوره شش ماهه و درمورد شرکت هایی که ملزم به تهیه ی صورت

[Downloaded from qfaj.mobarakeh.iau.ir on 2026-11-23]

های مالی تلفیقی هستند، حداکثر ۷۵ روز پس از پایان دوره شش ماهه ارائه شوند. در پژوهش حاضر پژوهشگر جهت بررسی این متغیر مدت زمان بین تاریخ تعیین شده توسط سازمان بورس و تاریخ واقعی ارائه صورت های مالی توسط شرکت ها، که به عنوان عدم ارائه ی به موقع گزارش های مالی میان دوره ای شرکت ها (تاخیر) می باشد، را مورد بررسی قرار داد.

متغیرهای مستقل:

۱) رشد شرکت :نسبت ارزش بازار به ارزش دفتری هر سهم در ابتدای یک دوره ی شش ماهه استفاده شده است(مهرآذین و رحیمی،۱۳۸۹).

۲) سود (زیان) ویژه

در پژوهش انجام گرفته توسط(پهلوان شریف و رنجبر،۲۰۰۸)،بیان شد که، شرکت هایی که ضرر مالی دیده اند صورت های مالی خود را در مقایسه با شرکت هایی که سوددهی داشته اند دیرتر افشا می کنند.بنابراین یکی از متغیرهای موثر بر ارائه به موقع گزارش های مالی سود (زیان) ویژه یک شرکت در دوره مورد نظر می باشد.که از سود ویژه قبل از مالیات استفاده شده است.

۳) قابلیت سود آوری شرکت که برابر است با نسبت سود خالص به درآمد در دوره گذشته (پهلوان شریف و رنجبر،۲۰۰۸).

۴) ارزش افزوده اقتصادی در دوره ی گزارشگری شش ماهه.

۱-۴) $EVA = NOPAT - (WACC * IC)$

۱-۴-۱) سود خالص عملیاتی پس از مالیات (NOPAT)، برابر است با فروش خالص پس از کسر هزینه های عملیاتی و مالیات.

1-4-2) برای محاسبه نرخ هزینه سرمایه(WACC) ،از میانگین موزون هزینه سرمایه استفاده شده است که برای شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار ایران به صورت زیر قابل محاسبه است:

۱-۴-۲) $WACC = (Ws*Ks) + (Wd*Kd)$

که در آن :

Ws و Wd به ترتیب حقوق صاحبان سهام عادی و وزن بدهی است.

[Downloaded from qfaj.mobarakeh.iau.ir on 2026-11-23]

ارزش دفتری حقوق صاحبان سهام عادی

۱-۴-۲-۱) Ws = ——————————————————

ارزش دفتری حقوق صاحبان سهام عادی+ارزش دفتری بدهی های بهره دار

ارزش دفتری بدهیهای بهره دار

۱-۴-۲-۲)Wd= ——————————————————

ارزش دفتری حقوق صاحبان سهام عادی+ارزش دفتری بدهی های بهره دار

Kd وKs به ترتیب نرخ هزینه حقوق صاحبان سهام عادی و نرخ هزینه بدهی.

DPS

1-4-2-3) Ks = ——————————————————

ارزش دفتری حقوق صاحبان سهام

DPS :سود نقدی که شرکت به سهامداران پرداخت نموده

هزینه های مالی

۱-۴-۲-۴) Kd=(1 –t) ——————————————————

مجموع بدهی های بهره دار

نرخ موثر مالیاتی (t)براساس قانون جدید مالیاتهای مستقیم ۲۲/۵ درصد در نظر گرفته شده است.

۳-۴-۱) IC (سرمایه تعدیل شده) :

برابر با بدهی های بلند مدت + تسهیلات مالی دریافتی + سایر بدهی های بهره دار + سرمایه قانونی +اندوخته ها + سود انباشته + ذخیره باز خرید خدمت کارکنان .

۵) ارزش افزوده بازار در دوره ی گزارشگری شش ما هه (مهرانی و رسائیان،۱۳۸۸):

۵-۱) MVA= ارزش بازار شرکت - سرمایه به کار گرفته شده در شرکت

سرمایه به کار گرفته شده در شرکت = بدهی های بهره دار + حقوق صاحبان سهام

۱-۵-۱)

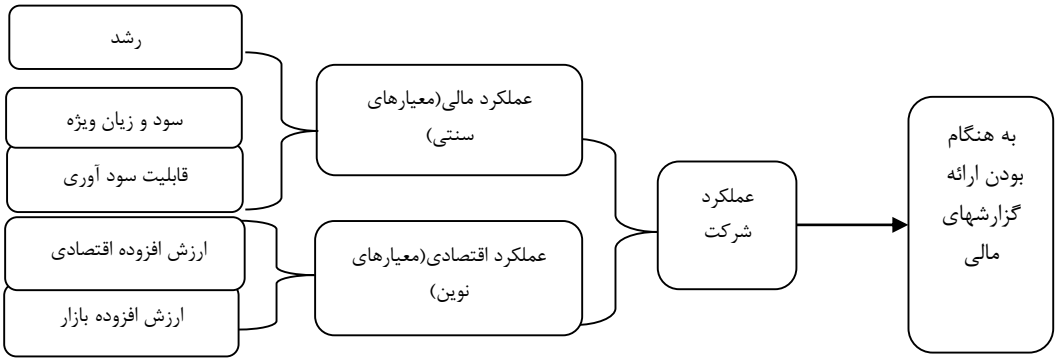
متغیر کنترل

در پژوهشی، یارمحمدی و اعتمادی(۱۳۸۲) به بررسی عوامل موثر بر گزارشگری میان دوره ای به موقع در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران پرداختند. با بررسی های انجام شده، نتایج حاصله حاکی از آن است که میزان معاملات سهام شرکت ها در دوره های میانی بر سرعت گزارشگری میان دوره ای آنها تاثیر مثبت داشته است یعنی هرچه میزان معاملات در یک دوره بیشتر باشد گزارش های آن دوره سریع تر در بازار منتشر شده است. به عبارت دیگر هرچقدر که معاملات سهام یک شرکت در یک دوره ای افزایش یابد نشان دهنده ی نیاز بیشتر سرمایه گذاران به اطلاعات و افزایش سرعت انتشار این اطلاعات بوده است.بنابراین در این پژوهش میزان معاملات سهام به عنوان متغیر کنترل در نظر گرفته شده

[Downloaded from qfaj.mobarakeh.iau.ir on 2026-11-23]

است. منظور از میزان معاملات سهام عبارتست از لگاریتم میزان حجم معاملات سهام از ابتدای یک دوره شش ماهه تا پایان آن دوره.

در ادامه متغیرهای پژوهش در قالب یک شکل کلی و مدل مفهومی ارائه شده اند.

شکل ۱- مدل تحلیلی پژوهش

روش ها وابزار گرد آوری اطلاعات

اطلاعات و داده های این پژوهش با استفاده از روش کتابخانه ای جمع آوری شده اند:

۱ .اطلاعاتی که مرتبط به مباحث نظری و تئوریک پژوهش بوده از منابع مختلف مانند کتب و نشریات و مقالات معتبر داخلی و بین المللی که یا به صورت مستقیم در پایگاه های اینترنتی موجود بوده اند و یا از طریق مراجعه به کتابخانه های معتبر، جمع آوری گردیدند .

۲ .اطلاعات و داده های خام مورد نیاز شرکت ها به منظور بررسی فرضیات پژوهش از طریق نرم افزار تدبیرپرداز و در بسیاری از موارد مراجعه مستقیم به صورت های مالی شرکت هایی که در لوح های فشرده منتشره در سازمان بورس اوراق بهادار تهران و پایگاه اینترنتی www.codal.irدر دسترس است جمع آوری گردید و از نرم افزار صفحه گسترده اکسل برای محاسبه متغیرها و پردازش آن ها استفاده شد.

۷- مدل آماری پژوهش

۱) مدل آماری پژوهش با در نظر گرفتن متغیرهای سنتی ارزیابی عملکرد:

1) UnTime =B0 +B1 GR +B2 GL +B3 PR + B4 SV +E

[Downloaded from qfaj.mobarakeh.iau.ir on 2026-11-23]

۲) مدل آماری پژوهش با در نظر گرفتن متغیرهای نوین ارزیابی عملکرد:

2) UnTime =B0 +B1 EVA +B2 MVA +B3 SV + E

GR: رشد شرکت [نسبت ارزش بازار به ارزش دفتری هر سهم در ابتدای یک دوره ی شش ماهه]

GL: سود و زیان ویژه شرکت

PR: قابلیت سودآوری [نسبت سود خالص به درآمد در دوره گذشته]

EVA: ارزش افزوده اقتصادی[([NOPAT – (WACC * IC])

MVA: ارزش افزوده بازار[سرمایه به کار گرفته شده در شرکت - ارزش بازار شرکت]

SV: لگاریتم حجم معاملات سهام

E: میزان خطا

۸- یافته های پژوهش:

آمار توصیفی متغیرهای پژوهش در جدول ۱ آمده است. با توجه به این که از روش ترکیب داده های پانلی(در صورت وجود شرایط لازم) برای آزمون فرضیه های پژوهش استفاده می کنیم، تعداد مشاهدات سال -شرکت بر اساس داده های ترکیبی متوازن، ۳۶۵ مشاهده در کل دوره بوده است. همان گونه که مشاهده می گردد میزان تاخیر در ارائه ی صورت های مالی میان دوره ای به طور متوسط۲۲ روز می باشد و بیشترین میزان تاخیر برای شرکت ها ۱۹۰ روز بوده است.

جدول (۱): آمارتوصیفی متغیرهای پژوهش

متغیر	علامت	تعداد مشاهدات	میانگین	میانه	ماکزیمم	مینیمم	انحراف معیار	چولگی
عدم ارائه به موقع صورت های مالی	UnTime	۳۶۵	۲۲,٤٦۵	٦,۰۰۰	۱۹۰,۰۰	۰,۰۰۰	۳٦,۱۹۷	۲,۳۱۳
رشد	Growth	۳٦۵	۳,۳۸۳	۲,۲۲۰	۱۰,۲۵۸	۰,۰۹۸	۲,۸۱۹	۰,۹٤۰
سود و زیان ویژه	Income	۳٦۵	۰,۰٤۵	۰,۰٤۱	۰,۲۳۷	-۰,۱۲۸	۰,۰۵۹	۰,۱۷۰
قابلیت سودآوری	Profit	۳٦۵	۰,۱٤۷	۰,۱۱۰	۰,۷۹۵	-۰,٤۰۵	۰,۱۹۵	۰,۵۹۸
ارزش افزوده اقتصادی	EVA	۳٦۵	۰,۲۵۳	۰,۰۷٦	۱,۷۳۰	۰,۰۰۰	۰,۳۸۰	۱,۸۷۹
ارزش افزوده بازار	MVA	۳٦۵	۰,۲۲۰	۰,۲۱۹	۰,۹٤۱	-۰,۸۱٤	۰,۲٦۸	۰,۰۵۹
لگاریتم حجم معاملات سهام	SVolume	۳٦۵	۱۸,۱۳۳	۱۸,۰٦٤	۲۳,۰٦۵	۱۰,۲۱٦	۱,٤٦۲	۰,۰۳۹

[Downloaded from qfaj.mobarakeh.iau.ir on 2026-11-23]

خروجی حاصل از نرم افزار اماری در خصوص نرمال بودن توزیع متغیر وابسته (آزمون کولموگروف-اسمیرنف) حاکی از نرمال بودن توزیع متغیر مذکوراست.در جدول شماره ۲ میزان متغیر وابسته بیشتر از ۰,۰۵ است پس با۹۵ درصد اطمینان می توان گفت که متغیر مذکور دارای توزیع نرمال است.

جدول(۲): آزمون نرمال بودن متغیر های پژوهش

متغیرها	UnTime	Growth	Income	Profit	EVA	MVA	SVolume
Z کولموگروف-اسمیرنوف	۱,۳۰۹	۳,٤۱۰	۱,۱۵۸	۲,۲۲۱	۱,۲۷۰	۲,۸۲٦	۱,۳۷۹
سطح معنی داری	۰,۰٦۱	۰,۰۰۰	۰,۱۱٦	۰,۰۰۰	۰,۰۸۷	۰,۰۰۰	۰,۰٤۵

جدول(۳): آزمون تعیین روش آماری مورد نیاز

آماره آزمون	فرضیه اول		فرضیه دوم	
	ضرایب	سطح معنا داری	ضرایب	سطح معنا داری
آمارهF	۷,۰۷٦	Prob. 0.000	۷,۸۵۸	Prob. 0.000
آمارهGodfrey	۰,٤۸۸	Prob. 0.614	۰,٤۱٦	Prob. 0.659
آمارهF-white	۲,۲۲۸	Prob. 0.006	۲,۵۷۹	Prob. 0.006
آمارهF-limer	۱,۰۲٤	Prob. 0.394	۰,٤٤٦	Prob. 0.775

با توجه به نتـایج آزمون های انجام شده که در جدول۳ ارائه شده است، در فرضیه اول سـطح معنی داری آمـارهF-limer (۰,۳۹۴) بیشتر از سطح خطای مورد پذیرش (۵ درصد) بوده، بنابراین روش داده های پولد نسبت به روش داده های پانلی ارجحیت دارد. همچنین با توجه به این که سـطح معنی داری آمـاره F-white، ۰,۰۰۶ بوده، این موضوع بیانگر این است که رگرسیون دارای ناهمسانی واریانس می باشد. بنابراین پس از رفع خطای استاندارد و ناهمسانی واریانس، رگرسیون برازش شده، که مقادیر آن به شرح جدول بالا می باشد. به علاوه با توجه به این که سطح معنی داری آماره Godfrey۰.۶۱۴ بوده، بنابراین رگرسیون دارای مشکل خود همبستگی سریالی نمی باشد. در مرحله بعد با توجه به این که آمارهF (۰.۰۰۰) دارای سطح معناداری زیر (۵ درصد) می باشد، بنابراین رگرسیون قدرت تبیین دارد.

با توجه به نتـایج آزمون فرضیه‌ی دوم که درجدول (۳) ارائه شده است، سـطح معنی داری آمـاره F-limer در فرضیه دوم، (۰.۷۷۵) بیشتر از سطح خطای مورد پذیرش (۵ درصد) بوده، بنابراین روش داده های پولد نسبت به روش داده های پانلی ارجحیت دارد. همچنین با توجه به

[Downloaded from qfaj.mobarakeh.iau.ir on 2026-11-23]

این که سطح معنی داری آماره F-white، ۰.۰۰۶ بوده، این موضوع بیانگر این است که رگرسیون دارای ناهمسانی واریانس می باشد. بنابراین پس از رفع خطای استاندارد و ناهمسانی واریانس، رگرسیون برازش شده، که مقادیر آن به شرح جدول بالا می باشد. به علاوه با توجه به اینکه سطح معنی داری آماره Godfrey۰.۶۵۹ بوده، بنابراین رگرسیون دارای مشکل خود همبستگی سریالی نمی باشد. در مرحله بعد با توجه به اینکه آمارهF (۰.۰۰۰) دارای سطح معناداری زیر (۵ درصد) می باشد، بنابراین رگرسیون قدرت تبیین دارد.

آزمون فرضیه اول

فرضیه اول عبارت است از : عملکرد مالی شرکت با ارائه ی به موقع صورت های مالی میان دوره ای رابطه دارد که به صورت رابطه زیر تبیین می شود:

$$UnTime_{i,t}=-5.303104 - 2.203117Growth_{i,t} -143.5287Income_{i,t}+ 16.92827Profitability_{i,tt}+ 2.166984Svolume_{i,t} + \varepsilon$$

نتایج آزمون این فرضیه در جدول ۴ ارائه می گردد:

جدول(۴): آزمون فرضیه اول

نام متغیر	نماد متغیر	ضرایب(Coefficient)	آماره-t (Statistic)	Prob.
مقدار ثابت	C	-۵,۳۰۳	-۰,۲۰۶	۰,۸۳۶
رشد شرکت	GROWTH	-۲,۲۰۳	-۳,۶۰۴	۰,۰۰۰
سود و زیان ویژه	INCOME	-۱۴۳,۵۲۸	-۲,۶۱۹	۰,۰۰۹
قابلیت سودآوری	PROFITABILITY	۱۶,۹۲۸	۱,۰۴۰	۰,۲۹۸
لگاریتم حجم معاملات سهام	STOCK_VOLUME	۲,۱۶۶	۱,۴۹۱	۰,۱۳۶
ضریب تعیین	R Squar		۰,۰۷۲	
ضریب تعیین تعدیل شده	Adjusted R Square		۰,۰۶۲	
دوربین واتسون	Durbin-Watson		۲,۰۹۵	

با توجه به جدول شماره ۴ از آنجا که سطح معناداری برای رشد شرکت و سود (زیان) ویژه شرکت (۰,۰۰۹)کمتر از ۵درصد می باشد، بنابراین می توان گفت که بین رشد شرکت با

[Downloaded from qfaj.mobarakeh.iau.ir on 2026-11-23]

عدم ارائه ی به موقع صورت های مالی میان دوره ای رابطه منفی و معناداری وجود دارد. در نتیجه فرضیه فرعی اول مبنی بر وجود رابطه بین رشد شرکت و ارائه ی به موقع صورت های مالی میان دوره ای پذیرفته شد. شرکت هایی که رشد بیشتری دارند صورت های میان دوره ای خود را زودتر ارائه می کنند. همچنین بین سود و زیان ویژه با عدم ارائه ی به موقع صورت های مالی میان دوره ای رابطه منفی و معناداری وجود دارد،در نتیجه فرضیه فرعی دوم تائید شد و نتایج به دست آمده نشان می دهد که هرچه سود ویژه شرکتی بیشتر باشد، آن شرکت صورت های مالی میان دوره ای خود را زودتر ارائه می کند. به علاوه با توجه به این که سطح معنی داری متغیر مستقل قابلیت سودآوری دارای سطح معناداری بالای۵ درصد(۰,۲۹۸) می باشد، بنابراین رابطه معناداری بین قابلیت سود آوری با عدم ارائه ی به موقع صورت های مالی میان دوره ای وجود ندارد و فرضیه ی فرعی سوم رد می شود. همچنین بین لگاریتم حجم معاملات سهام (متغیر کنترل) با عدم ارائه ی به موقع صورت های مالی میان دوره ای نیز رابطه معناداری وجود ندارد. آماره دوربین واتسون نیز چون بین ۱.۵ تا ۲.۵ می‌باشد، پس می‌توان نتیجه‌گیری کرد که بین متغیرها مشکل خود همبستگی وجود ندارد. در نهایت مقدار ضریب تعیین نشان می دهد که تغییر در متغیرهای مستقل و کنترل نماینگر ۷ درصد تغییر در متغیر وابسته است.

آزمون فرضیه دوم

فرضیه دوم عبارت است از : عملکرد اقتصادی شرکت با ارائه ی به موقع صورت های مالی میان دوره ای رابطه دارد. نتایج آزمون این در جدول ۵ ارائه شده است.

$$UnTime_{i,t}=-1.793-26.144\ EVA_{i,t}\ -10.266MVA_{i,t}+ ۱,۷۹۹SVolume_{i,t}+\varepsilon$$

جدول(۵): آزمون فرضیه دوم

نام متغیر	نماد متغیر	ضرایب(Coefficient)	آماره-t (t-Statistic)	Prob.

[Downloaded from qfaj.mobarakeh.iau.ir on 2026-11-23]

مقدار ثابت	C	-۱,۷۹۳	-۰,۰۷۲	۰,۹٤۱
ارزش افزوده اقتصادی	EVA	-۲٦,۱٤٤	-۳,۰۳٤	۰,۰۰۲
ارزش افزوده بازار	MVA	-۱۰,۲٦٦	-۲,٤٦۱	۰,۰۱٤
لگاریتم حجم معاملات سهام	STOCK_VOLUME	۱,۷۹۹	۱,۳۰٥	۰,۱۹۲
ضریب تعیین	R Squar		۰,۰٦۱	
ضریب تعیین تعدیل شده	Adjusted R Square		۰,۰٥۳	
دوربین واتسون	Durbin-Watson		۲,۰۸٥	

همچنین با توجه به جدول ۵، از آنجا که سطح معناداری ارزش افزوده اقتصادی و ارزش افزوده بازارکمتر از ۵درصد (۰,۰۱۴ و۰,۰۰۲)می باشد، بنابراین می توان گفت که بین ارزش افزوده اقتصادی و ارزش افزوده بازاربا عدم ارائه ی به موقع صورت های مالی میان دوره ای رابطه منفی و معناداری وجود دارد. در نتیجه فرضیه فرعی اول مبنی بر وجود رابطه معنادار بین ارزش افزوده اقتصادی و به موقع بودن گزارشگری میان دوره ای تائید شد و هر چه ارزش افزوده اقتصادی شرکتی بالاتر باشد زودتر صورت های مالی میان دوره ای خود را ارائه می کند. همچنین بین ارزش افزوده بازاربا عدم ارائه ی به موقع صورت های مالی میان دوره ای رابطه منفی و معناداری وجود دارد.بنایر این فرضیه ی فرعی دوم مبنی بر وجود رابطه بین ارزش افزوده بازار و ارائه ی به موقع گزارش های مالی تائید شد ونتایج نشان می دهد که شرکت هایی که ارزش افزوده ی بازار بالاتری دارند نسبت به بقیه ی شرکت ها زودتر صورت های مالی میان دوره ای خود را ارائه می کنند. همچنین بین لگاریتم حجم معاملات سهام (متغیر کنترل) با عدم ارائه ی به موقع صورت های مالی میان دوره ای نیز رابطه معناداری وجود ندارد. آماره دوربین واتسون نیز چون بین ۱.۵ تا ۲.۵ می‌باشد، پس می‌توان نتیجه‌گیری کرد که بین متغیرها مشکل خود همبستگی وجود ندارد. در نهایت مقدار ضریب تعیین نشان می دهد که تغییر در متغیرهای مستقل و کنترل نماینگر ۶ درصد تغییر در متغیر وابسته است.

۹- نتیجه گیری و پیشنهادات

[Downloaded from qfaj.mobarakeh.iau.ir on 2026-11-23]

طبق نتیجه ی به دست آمده از آزمون فرضیات مشخص گردید که شرکت هایی که در یک دوره شش ماهه عملکردمالی و اقتصادی بهتری داشته اند، گزارشات مالی میان دوره ای خود را زودتر افشا کرده اند ولی سودآوری شرکت با نتایج پژوهش یارمحمدی و اعتمادی(۱۳۸۲)، به عنوان یکی از معیارهای سنتی ارزیابی عملکرد سازگار بوده است. نتایج پژوهش حاضر با پژوهش پیری (۱۳۸۹) سازگارنیست چرا که در پژوهش وی ارائه به موقع صورت های مالی میان دوره ای تابعی نزولی از سود آوری شرکت بود.

شرکت هایی که رشد غیر منتظره و بیشتری دارند نسبت به دیگر شرکت ها صورت های مالی میان دوره ای خود را با تاخیر کمتر و در نتیجه به موقع تر ارائه میکنند و با اعلام رشد شگفت انگیز خود سرمایه گذاران بیشتری را به سمت خود جذب می کنند. همچنین شرکت های سودآور زودتر صورت های مالی میان دوره ای خود را ارائه می کنند.

از طرف دیگر، شاخص های نوین ارزیابی عملکرد اقتصادی با ارائه به موقع صورت های مالی میان دوره ای رابطه ای مثبت داشتند به عبارتی هرچه سود اقتصادی شرکتی(سود پس ازکسر هزینه مستقیم بدهی وهزینه های غیر مستقیم سرمایه حقوق صاحبان سهام) بالاتر باشد ، آن شرکت صورت های مالی میان دوره ای خود را به موقع تر ارائه می کند.

در پژوهش های انجام شده توسط پهلوان شریف و رنجبر (۲۰۰۸)، رشد شرکت با ارائه به موقع صورت های مالی میان دوره ای رابطه مستقیمی داشت ولی سود و زیان شرکت و همچنین قابلیت سودآوری شرکت هیچ گونه رابطه معناداری با ارائه به موقع صورت های مالی میان دوره ای درشرکت های مالزیایی نداشت.

نتایج پژوهش نشان داد که سود و زیان ویژه شرکت، رشد شرکت،ارزش افزوده اقتصادی و ارزش افزوده ی بازار شرکت با ارائه ی به موقع صورت های مالی میان دوره ای رابطه ی مثبتی دارد ولی قابلیت سودآوری شرکت هیچ نقشی در ارائه ی به موقع گزارشات مالی میان دوره ای ندارد.

طبق آزمون های به عمل آمده ضریب تعیین شاخص های عملکرد مالی بیشتر از شاخص های عملکرد اقتصادی است بنابراین می توان نتیجه گرفت که عملکرد مالی یک شرکت قدرت تبیین بیشتری دارد و تغییر در شاخص های عملکرد مالی شرکت تاثیر بیشتری بر ارائه ی به موقع صورت های مالی میان دوره ای می گذارد. در نتیجه هرچه یک شرکت عملکرد مالی بهتری داشته باشد، می توان انتظار داشت که در یک دوره میانی شش ماهه زمان کمتری را برای ارائه ی گزارش های مالی خود به سازمان بورس اوراق بهادار، صرف کند.

[Downloaded from qfaj.mobarakeh.iau.ir on 2026-11-23]

پیشنهادهایی مبتنی بر یافته های پژوهش:

با توجه به نتایج فرضیه ها شرکت هایی که دارای عملکرد بهتر ی هم از لحاظ معیار های مالی مثل سود و رشد و هم از نظر معیارهای اقتصادی مانند ارزش افزوده اقتصادی و ارزش افزوده بازار، هستند گزارش های میان دوره ای خود را زودتر ارائه می کنند و از آنجا که سرمایه گذاران خواهان دسترسی ب موقع به گزارشات مالی میان دوره ای می باشند، به آن ها پیشنهاد می شود این گونه شرکت ها را برای سرمایه گذاری انتخاب نمایند.

از آنجا که بسیاری از شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران گزارش های مالی میان دوره ای خود را ناقص و نامنظم به سازمان بورس ارائه می نمایند که این امر باعث شد جمع آوری اطلاعات برای انجام پژوهش ها با مشکل روبه روشود، از این رو با توجه به نتایج تحلیل های انجام شده در این پژوهش، به سازمان بورس اوراق بهادار پیشنهاد می شود که برای شرکت هایی که دارای عملکرد بهتری هستند ، الزامات قانونی خاصی را نسبت به دیگر شرکت ها، برای ارائه ی زودتر گزارش های میان دوره ای خود، قرار دهد.

پیشنهادهایی برای پژوهش های آتی:

با انجام هر کار علمی را به سوی مسیری جدید باز می شود و ادامه ی راه مستلزم انجام پژوهش های دیگری است. بدین لحاظ پژوهش هایی که در ادامه ی نتایج پژوهش های حاضر ضروری به نظر می رسد به شرح زیر می باشند:

۱ -بررسی دیگر معیارهای ارزیابی عملکرد نوین مثل EVA تعدیل شده و رابطه آن با گزارشگری میان دوره ای به موقع.

۲ -بررسی میزان استفاده ی بورس اوراق بهادار از نتایج این پژوهش و استفاده ی کاربردی از نتایج این پژوهش برای الزام شرکت ها به ارائه ی گزارشات میان دوره ای به موقع.

۳ -بررسی تاثیر عملکرد مالی و اقتصادی شرکت ها بر ارئه ی به موقع گزارش های میان دوره ای ۳ماهه و ۹ ماهه با توجه به الزام سازمان بورس برای ارائه ی این گزارش ها.

منابع:

۱- اعتمادی، حسین و یار محمدی، اکرم(۱۳۸۲)؛"بررسی عوامل موثر بر گزارشکری میان دوره ای به موقع شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران "، **مجله علوم اجتماعی و انسانی دانشگاه شیراز**، شماره ۱۹(۲ (پیاپی ۳۸)):۸۷-۹۹.

[Downloaded from qfaj.mobarakeh.iau.ir on 2026-11-23]

۲- پیری، اصغر(۱۳۸۹)؛"بررسی عوامل موثر بر گزارشگری میان دوره ای به موقع در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران"، **پایان نامه کارشناسی ارشد**، دانشگاه آزاد اسلامی واحد اراک.

۳- تجویدی، الناز (۱۳۸۶)؛" اجبار به افشای اطلاعات برای شفافیت بازار سرمایه"، **روزنامه اعتماد**، شماره ۱۵۲۳ به تاریخ ۸۶/۸/۳، صفحه ۱۱ (بورس و بازار).

۴-کاظمی، ملیحه(۱۳۹۰)؛"تاثیر پذیرفته شدن شرکت ها در بورس بر ویژگی های کیفی اطلاعات در صورت های مالی"، **پایان نامه کارشناسی ارشد**، دانشگاه آزاد اسلامی واحد اراک.

۵- کرمی، غلامرضا؛ مهرانی، ساسان؛ اسکندر، هدی(۱۳۸۹)؛"بررسی تئوری نمایندگی و تئوری علامت دهی در سیاست های تقسیم سود:نقش سرمایه گذاران نهادی"،**مجله پیشرفت های حسابداری دانشگاه شیراز**، ۲(۲(پیاپی ۵۹/۳)):۱۰۹-۱۳۲.

٦- خالقی مقدم، حمید و داور پناه،اسماعیل(۱۳۸۳)؛"آثار رعایت استاندارد حسابداری شماره ۲۲ تهیه صورت های مالی میان دوره ای بر تصمیمات استفاده کنندگان در مقایسه با گزارشات میاندوره ای طبق الزامات سازمان بورس اوراق بهادار تهران"، **مطالعات حسابداری**، شماره۶.

۷- عرب مازار یزدی، محمد و مظفر، جمالیان پور(۱۳۸۹)؛"مقایسه محتوای اطلاعاتی و سودمندی صورت سود وزیان میان دوره ای۳،۶و۹ ماهه در بورس اوراق بهادار تهران"، **مجله پژوهش های حسابداری مالی**، ۲(۴(۶)):۴۵-۶۶.

۸- عالمی، محمدرضا؛ بهزاد پور، سمیرا و مرادزاده فرد، مهدی(۱۳۹۰)؛"مقایسه ارزش اطلاعاتی صورت های مالی میان دوره وسالانه در بورس اوراق بهادار تهران"، **پژوهشنامه اقتصاد و کسب و کار**، ۲(۱):۸۹-۹۹.

۹- مهدوی، غلامحسین و جمالیان پور، مظفر(۱۳۸۹)؛" بررسی عوامل مؤثر بر سرعت گزارشگری مالی شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران"،**مجله پژوهشهای حسابداری مالی**،۲(۶):۸۹-۱۰۸.

[Downloaded from qfaj.mobarakeh.iau.ir on 2026-11-23]

۱۰- مهرانی، ساسان و امیر، رسائیان(۱۳۸۸)؛"بررسی رابطه اهرم مالی و ارزش افزوده بازار شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران"،**فصلنامه علمی پژوهشی حسابداری مالی**، ۱(۴):۷۹-۹۱.

۱۱- مهرآذین،علیرضا و انیس، رحیمی(۱۳۸۹)؛"رشد شرکت و تاثیر آن بر رفتار گزارشگری محافظه کارانه ی مدیران ، "**فصلنامه مدیریت صنعتی دانشکده علوم انسانی دانشگاه آزاد اسلامی**،۵(۱۳):۸۹-۱۰۲.

۱۲- یحیی زاده فر، محمود؛ شمس، شهاب الدین و لاریمی، سید جعفر(۱۳۸۹)؛"رابطه ارزش افزوده اقتصادی و نسبت های سود آوری با ارزش افزوده بازار شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران"، **بررسی های حسابداری و حسابرسی** ، ۱۷(۵۹):۱۱۳-۱۲۸.

13- Boritz Efrim & Liu Guoping. 2006." Determinants of the Timeliness of Quarterly Reporting: Evidence from Canadian Firms", **Available at SSRN: http://ssrn.com/abstract=875288** or http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.875288.

14- Butler Marty B , Kraft Arthur Gerald & Weiss Ira Samuel .2007." The Effect of Reporting Frequency on the Timeliness of Earnings: The Cases of Voluntary and Mandatory Interim Reports". **Journal of Accounting and Economics**.Volume 43, Issues 2–3, pp. 181–217.

15- Pahlevan Sharif, Saeed & Ranjbar Amir. 2008." An Examination of the Factors Affecting the Timeliness of Interim Financial Reporting: The Case of Malaysian Listed Compnies**", Terengganu International Business and Economics Conference**.

16- Ku Ismail, Ku Nor Izah & Roy Chandler.2003." The Timeliness of Quarterly Financial Reports of Companies in Malaysia". **Social science research network.**

17- Owusu-Ansah Stephen. 2000. "Timeliness of Corporate Financhal Reporting in Emerging Caoital Markets: Empirical Evidence from the Zimbabw Stock Exchange ". **Forthcoming in Accounting & Business Research.**

18- W. McGee Robert & Yuan Xiaoli .2008. "Corporate Governance and the Timliness of Financial Reporting: an Empirical Study of

[Downloaded from qfaj.mobarakeh.iau.ir on 2026-11-23]

the People's Republic of China".**Florida International University ,Chapman Graduate school Of Business.**

19- Nguyen, Huu Cuong, Gallery, Gerry T., & Artiach, Tracy .2013. "Interim financial reporting in the Asia-Pacific region : a review of regulatory requirements". **Corporate Ownership and Control**, *10*(3), pp. 380-388.

20- Phiri Kampanje Brian. 2012. "Interim Financial Reporting in Malawi" **electronic copy vailable at: http//ssrn.com/abstract =213720.**

[Downloaded from qfaj.mobarakeh.iau.ir on 2026-11-23]